

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЮРИДИЧНИЙ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ І ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету

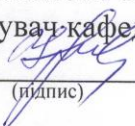
(підпис) П.О. Коломоєць (ініціали та прізвище)
«05» вересня 2017 р.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ
ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

підготовки магістрів
спеціальність 081 «Право»
освітньо-професійна програма «Правознавство»

Укладач д.ю. н., професор Удовика Л.Г.

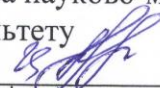
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри історії і теорії
держави та права
Протокол №1 від «22» серпня 2017 р.
Завідувач кафедри

(підпис)

Л.Г. Удовика
(ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною
радою юридичного факультету
Протокол № 1 від 05 вересня 2017 р.
Голова науково-методичної ради
факультету

(підпис)
прізвище)

І.В. Єна
(ініціали,

2017 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 0304 «Право»	Нормативна	
Загальна кількість годин – 90 год.	Спеціальність: 8.03040101 «Правознавство»	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 2 год	Рівень вищої освіти: магістерський	6 год.	8 год.
		Практичні	
		6 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		78 год.	80 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Правові засади організації та діяльності політичних партій і громадських організацій» полягає в оволодінні слухачами магістратури теоретичними знаннями про правове регулювання діяльності політичних партій і громадських організацій, розумінні перспектив розвитку правового регулювання організації та діяльності політичних партій і громадських організацій та вивченні зарубіжного досвіду правового регулювання у цій сфері та визначенні напрямів його застосування в Україні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Правові засади організації та діяльності політичних партій і громадських організацій» є: набуття теоретичних знань щодо правового регулювання діяльності політичних партій і громадських організацій в Україні в контексті світового досвіду та впровадження світових і європейських правових стандартів у цій сфері; знання системи національного законодавства щодо правового регулювання діяльності політичних партій і громадських організацій; засвоєння й розуміння практичних засад застосування законодавства, що регулює порядок організації та діяльності політичних партій та громадських організацій; оволодіння вміннями визначити недоліки та проблеми, а також тенденції та перспективи розвитку правового регулювання організації та діяльності політичних партій і громадських організацій у контексті зарубіжного досвіду.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (**компетентностей**):

Знання з предметної сфери.

- поняття та особливості політичних партій та громадських організацій;
- типологію політичних партій та партійних систем;
- етапи та форми правової інституціоналізації політичних партій;
- основні положення законодавства про політичні партії та громадські організації;
- порядок утворення та припинення діяльності політичних партій;
- особливості правового регулювання фінансової діяльності політичних партій;
- особливості правової регламентації ідеологічних та організаційних засад політичних партій;
- основні питання взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства.

Когнітивні й практичні уміння та навички з предметної сфери

- орієнтуватися в системі нормативних актів, що регулюють організацію та діяльність політичних партій і громадських організацій, правильно тлумачити їх зміст та застосовувати на практиці;
- здійснювати порівняльний аналіз основних положень вітчизняного та зарубіжного законодавства у цій сфері;
- користуватися відповідним понятійним апаратом;

- спираючись на теоретичні знання аналізувати основні положення законодавства, що регламентує організацію та діяльність політичних партій та громадських організацій;
- прогнозувати тенденції та перспективи розвитку партійної системи в Україні.
- уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати;
- уміння збирати й аналізувати інформацію. Уміння використовувати необхідні бази даних.

Міждисциплінарні зв'язки.

«Правові засади організації та діяльності політичних партій і громадських організацій» насамперед, пов'язана з дисципліною «Конституційне право України» та «Конституційне право зарубіжних країн», а з іншого боку - із «Теорією держави і права», «Політологією». Осмислене закріплення правових засад організації та діяльності політичних партій і громадських організацій можливе лише на основі вивчення політичної системи суспільства, державного (політичного) режиму, поняття політичних партій, громадських організацій. Дисципліна також тісно пов'язана із галузевими юридичними науками такими як адміністративне, цивільне, кримінальне право, зокрема в контексті юридичної відповідальності за порушення законодавства про діяльність політичних партій.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика політичних партій і громадських організацій як правових інститутів

Поняття та види об'єднань громадян. Поняття та особливості політичних партій як конституційно-правового та політичного інституту. Генезис політичних партій. Основні функції, права та обов'язки політичних партій. Класифікація політичних партій.

Поняття і сутність партійних систем та їх типологія. Розвиток багатопартійності в Україні. Політичні партії лівого спрямування. Політичні партії правового спрямування. Центристські партії.

Громадські організації: поняття й види. Світовий та вітчизняний досвід функціонування й розвитку громадських організацій.

Тема 2. Правова інституціоналізація політичних партій і громадських організацій

Поняття, сутність та етапи правової інституціоналізації політичних партій. Форми правової інституціоналізації політичних партій. Особливості правової інституціоналізації політичних партій в зарубіжних країнах.

Правова інституціоналізація громадських організацій. Принципи утворення і діяльності громадських об'єднань. Особливості правової інституціоналізації громадських організацій у зарубіжних країнах.

Тема 3. Правове регулювання порядку утворення і ліквідації політичних партій та громадських організацій

Свобода утворення та діяльності політичних партій. Правове регулювання порядку утворення і діяльності політичних партій та громадських організацій. Правове регулювання порядку призупинення та ліквідації політичних партій та громадських організацій. Обмеження щодо утворення і діяльності політичних партій і громадських організацій. Гарантії права на свободу об'єднання.

Утворення та реєстрація політичних партій і громадських об'єднань. Засновники, члени, утворення громадських об'єднань. Найменування, статут, реєстрація громадського об'єднання. Відокремлені підрозділи громадського об'єднання.

Тема 4. Правова регламентація ідеологічних, організаційних та фінансових засад політичних партій громадських і організацій

Правова регламентація ідеології та програм політичних партій. Правове регулювання організаційної побудови політичних партій. Розвиток законодавства про фінанси політичних партій. Види фінансових джерел політичних партій. Механізм фінансового контролю.

Правове регулювання фінансової діяльності громадських організацій.

Тема 5. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства

Правова регламентація участі політичних партій у виборчому процесі. Правова регламентація парламентської діяльності політичних партій. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій та уряду. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими громадськими об'єднаннями та інститутами.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усьог о	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	п.з.	сам.р.	інд.		л.	п.з.	сам.р.	інд.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Загальна характеристика політичних партій і громадських організацій правового інституту	14			7	7	17		1	8	8
Тема 2. Правова інституціоналізація політичних партій і	18	1	1	8	8	17		1	8	8

громадських організацій										
Тема 3. Правове регулювання порядку утворення і ліквідації політичних партій та громадських організацій	18	1	1	8	8	19	2	1	8	8
Тема 4. Правова регламентація ідеологічних, організаційних та фінансових засад політичних партій і громадських організацій	20	2	2	8	8	20	2	2	8	8
Тема 5. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства	20	2	2	8	8	17		1	8	8
Усього годин	90	6	6	39	39	90	4	6	40	40

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1	Загальна характеристика політичних партій і громадських організацій як правового інституту		
2	Правова інституціоналізація політичних партій і громадських організацій.	1	
3	Правове регулювання порядку утворення і ліквідації політичних партій та громадських організацій.	1	2
4	Правова регламентація ідеологічних, організаційних та фінансових засад політичних партій і громадських організацій	2	2

5	Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства.	2	
	Разом	6	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1	Загальна характеристика політичних партій і громадських організацій як правового інституту		1
2	Правова інституціоналізація політичних партій і громадських організацій	1	1
3	Правове регулювання порядку утворення і ліквідації політичних партій та громадських організацій	1	1
4	Правова регламентація ідеологічних, організаційних та фінансових засад політичних партій і громадських організацій	2	2
5	Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства	2	1
	Разом	6	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
1	Загальна характеристика політичних партій і громадських організацій як правового інституту	7	8
2	Правова інституціоналізація політичних партій і громадських організацій	8	8
3	Правове регулювання порядку утворення і ліквідації політичних партій і громадських організацій	8	8
4	Правова регламентація ідеологічних, організаційних та фінансових засад політичних партій і громадських організацій	8	8

5	Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими інститутами політичної системи та громадянського суспільства	8	8
	Разом	39	40

Індивідуальні завдання

1. Написання наукових тез із подальшою публікацією та виступом.
2. Робота у науковому гуртку.
3. Участь у конкурсі наукових робіт студентів і магістрів.
4. Участь у виконанні науково-дослідної роботи кафедри історії і теорії держави та права.
5. Участь у роботі студентського наукового товариства.
6. Запровадження творчих наукових проєктів.
7. Підготовка матеріалів з елементами наукового дослідження та презентацією **на одну із запропонованих викладачем тем та орієнтовна тематика:**

1. Поняття та види об'єднань громадян.
2. Поняття та особливості політичних партій як конституційно-правового та політичного інституту.
3. Генезис політичних партій.
4. Основні функції політичних партій.
5. Права та обов'язки політичних партій.
6. Класифікація політичних партій.
7. Поняття і сутність партійних систем та їх типологія.
8. Сутність багатопартійної системи.
9. Характеристика двопартійної системи.
10. Сутність однопартійної системи.
11. Розвиток багатопартійності в Україні.
12. Політичні партії лівого спрямування в Україні.
13. Політичні партії правого спрямування в Україні.
14. Центристські партії в Україні.
15. Поняття, сутність та етапи правової інституціоналізації політичних партій.
16. Форми правової інституціоналізації політичних партій.
17. Конституція як форма правової інституціоналізації політичних партій.
18. Закони про політичні партії як форма правової інституціоналізації політичних партій.
19. Виборче та інше законодавство як форма правової інституціоналізації політичних партій.
20. Свобода утворення та діяльності політичних партій.
21. Явочний порядок легалізації політичних партій в зарубіжних країнах.
22. Дозвільний порядок легалізації політичних партій в зарубіжних країнах.
23. Явочно-реєстраційний порядок легалізації політичних партій в зарубіжних країнах.

24. Державні органи, що здійснюють реєстрацію політичних партій в зарубіжних країнах.
25. Умови реєстрації політичних партій в зарубіжних країнах.
26. Заборона на утворення та діяльність окремих видів політичних
27. партій в зарубіжних країнах.
28. Підстави, строки, правові наслідки призупинення діяльності політичних партій.
29. Підстави примусового розпуску (ліквідації) політичних партій.
30. Державні органи, які здійснюють примусовий розпуск (ліквідацію) політичних партій в зарубіжних країнах.
31. Правові наслідки примусового розпуску (ліквідації) політичних партій.
32. Втрата статусу політичної партії або реєстрації в зарубіжних країнах.
33. Добровільне припинення діяльності політичних партій (саморозпуск, розділ, злиття).
34. Основні форми правової регламентації партійної ідеології в зарубіжних країнах.
35. Правова регламентація програм політичних партій в зарубіжних країнах.
36. Статут, назва та символіка політичної партії як об'єкти законодавчого регулювання.
37. Законодавча регламентація членства в політичних партіях.
38. Обмеження на членство в політичних партіях.
39. Загальні принципи організації та діяльності політичних партій.
40. Склад, компетенція, порядок діяльності партійних органів.
41. Джерела (форми) правового регулювання фінансової діяльності політичних партій в зарубіжних країнах
42. Власні кошти як вид фінансових джерел політичних партій.
43. Приватне фінансування як вид фінансових джерел політичних партій.
44. Види та форми державного фінансування політичних партій.
45. Державні органи, що здійснюють фінансовий контроль за діяльністю політичних партій в зарубіжних країнах.
46. Основні об'єкти фінансового контролю партій в зарубіжних країнах.
47. Фінансові правопорушення та відповідальність партій за їх вчинення в зарубіжних країнах.
48. Умови допуску партій до участі у виборах.
49. Правова регламентація процедури висування політичними партіями своїх кандидатів та складання списків кандидатів.
50. Право політичних партій на утворення виборчих коаліцій.
51. Форми участі політичних партій у формуванні механізму організації та проведення виборів.
52. Основні питання правової регламентації передвиборчої агітації.
53. Умови утворення парламентських фракцій.
54. Правова регламентація діяльності парламентських фракцій.
55. Права парламентських фракцій.
56. Види депутатських мандатів в зарубіжних країнах.
57. Правова регламентація взаємовідносин депутата та політичної партії.

58. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій та уряду.
 59. Участь політичних партій у формуванні уряду.
 60. Правова регламентація взаємовідносин політичних партій з іншими громадськими об'єднаннями та інститутами

8. Види контролю і система накопичення балів
Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Критерії комплексного оцінювання доводяться до студентів на початку викладання навчальної дисципліни.

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з історії держави і права України здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за **100-бальною шкалою**.

Завдання **ПК** оцінюються в діапазоні від **0 до 60 балів**.

ПКЗ оцінюються в діапазоні від **0 до 40 балів**. ПКЗ з дисципліни «Правові засади організації та діяльності політичних партій та громадських організацій» проводиться у формі заліку з ключових питань, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати знання з даного предмета з сучасними соціальними і правовими проблемами оцінюються в діапазоні від **0 до 20 балів**.

	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1.	Підготовка завдання самостійної творчої роботи	1	25	25
2.	Контрольне тестування	1	20	20
3.	Виступи, обговорення та дискусії на семінарських заняттях	3	5	15
4.	Індивідуальна робота	1	20	20
5.	Залік	1	20	20
	Усього	12		100

Критерії поточного контролю (ПК) (від 0 до 60 балів)

Бальна система застосовується для стимулювання активності студентів. Ця система балів вводиться з метою заохочування студентів до планомірної, систематичної роботи по вивченню теоретичного матеріалу, передбаченого даною дисципліною

Критерії оцінювання на практичних заняттях:

5 балів виставляються студенту тоді, коли всі завдання виконані правильно, у відповідності до вимог;

2 бали виставляються студенту тоді, коли він виявляє розуміння основних понять, положень і фактів, проте завдання виконані не в повному обсязі або містять помилки;

1 бал виставляється студенту тоді, коли домашня підготовка та завдання виконані частково.

Критерії оцінювання контрольного тестування

Студент виконує 1 контрольний захід які оцінюється – максимум у 20 балів.

Контроль складається з тестових завдань:

1.100 – 90% правильних відповідей – 20 балів.

2.80 – 70% правильних відповідей – 15 балів.

3.60 – 50% правильних відповідей – 10 балів.

4.40 – 30% правильних відповідей – 8 балів.

5.20% правильних відповідей – 4 бали.

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом самостійної роботи (25 балів).

1. Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **5 балів.**

2. Повнота розкриття питання – **5 балів.**

3. Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **5 балів.**

4. Правильність оформлення роботи – **3 бали**.
5. Захист виконаного самостійного завдання – **7 балів**:
 - 25 балів** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 15 балів** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;
 - 7 балів** – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.

Критерії підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) (від 0 до 40 балів)

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом індивідуального завдання (20 балів)

1. Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **максимально 4 бали**.
2. Повнота розкриття питання – **максимально 4 бали**.
3. Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **максимально 3 бали**.
4. Опрацювання сучасних наукових інформаційних джерел – **1 бал**.
5. Правильність оформлення роботи – **максимально 2 бали**.
6. Захист виконаного індивідуального завдання – **максимально 6 балів**:
 - 20 балів** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 15 балів** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;
 - 10 балів** – відповідь повна, студент допускає помилки в основних питаннях;
 - 5 балів** – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.

Критерії оцінювання підсумкового контролю – заліку (20 балів).

Залік проводиться для покращання оцінки, отриманої за результатами поточного рейтингового контролю.

Залік складається з трьох теоретичних питань.

Максимальний результат виконання завдання на заліку оцінюється в 20 балів:

20 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу. Кожне питання оцінюється в 7 балів.

19 – 15 балів передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабка знання додаткової літератури.

14 – 10 балів передбачає наявність знань лише основної літератури, студент відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але

відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

9 – 5 балів передбачає неповні знання студента основної літератури; студент лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недосить правильні формулювання, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

4 - 1 балів ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли студент не розкрив поставлені питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р. №2222-IV станом на 1 січня 2006 року. Офіційне видання. – К., 2006. – 124 с.
2. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 6 квітня 2004 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №30-31. – Ст.382.
3. Про вибори народних депутатів України: Закон України в редакції від 7 липня 2005 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2005. - №38-39. – Ст.449 (зі змінами від 18 березня 2006 року).
4. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 1 грудня 1998 р. //Офіційний вісник України. – 1998. - №51. – Ст.1870.
2. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - №1. 34. – Ст. 1 (з наступними змінами та доповненнями).
3. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №23. – Ст.118 (з наступними змінами та доповненнями).
4. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: В 4 т. Тома 1-2. Часть общая: Учебник /Отв. ред. проф. Б.А. Страшун. – 3-е изд., обновл. И дораб. – М.: БНК, 2000. – 784 с.
5. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов /Под общ. ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо и Л.М.Энтина. – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2005. – 1056 с.
6. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку /За ред. Ф.М.Рудича: Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 327 с.
7. Примуш М.В. Політичні партії: історія та теорія. Навчальний посібник. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2008. – 416 с.
8. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве. – М.: Издательская группа “ФОРУМ–ИНФРА-М”, 1998. – 288 с.

9. Кафарський В.І. Політичні партії в Україні: конституційно-правове регулювання організації та діяльності / В.І. Кафарський: Монографія. – К.: Логос, 2008. – 589 с.
10. Липинский А. Политические партии и партийная система в условиях посткоммунизма. Казус Польши / А. Липинский // Politbook. - № 2. – 2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/politicheskie-partii-i-partiynaya-sistema-v-usloviyah-postkommunizma-kazus-polshi>
11. Політична влада і опозиція в Україні: порівняльний аналіз із зарубіжними країнами [Монографія]. За заг.ред. Ф.М.Рудича. – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 488 с.
12. Гонюкова, Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Лілія Гонюкова ; за наук. ред. д-ра політ. наук Л. Є. Шкляра. – К. : НАДУ, 2009. – 392 с.
13. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528 с.

Додаткова:

1. Бекназар-Юзбашев Т.Б. Партии в буржуазных политико-правовых учениях. – М.: Наука, 1988. – 176 с.
2. Вайль И.М. Некоторые особенности развития партийной системы США //Избирательные системы и партии в буржуазном государстве. – М.: ИГПАН, 1979. – С.3-36.
3. Дюверже М. Политические партии /Пер. с франц. – М.: Академический Проект, 2000. – 558 с.
4. Евдокимов В.Б. Партии в политической системе буржуазного общества. – Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1990. – 160 с.
5. Конституции государств Европейского Союза /Под общ. ред. и со вступ. статьей Л.А.Окунькова. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 816 с.
6. Конституции зарубежных государств: Учебное пособие /Сост. проф.В.В.Маклаков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: БЕК, 2001. – 592 с.
7. Конституции стран СНГ и Балтии: Учебное пособие /Сост. Г.Н.Андреева. – М.: Юристь, 1999. – 640 с.
8. Марченко М.Н. Политическая система современного буржуазного общества (политико-правовое исследование). – М.: Изд-во Московского ун-та, 1981. – 302 с.
9. Марченко М.Н., Фарукшин М.Х. Буржуазные политические партии (социально-философский анализ): Учеб. пособие. – М.: Высш. шк., 1987. – 135 с.
10. Молодь – громадські організації – громадянське суспільство. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К., 27-28 вересня 2001 р. – 100 с.
11. Політичні партії в Україні: Ін форм.-довід. вид. (друге, доповнене) /Ред.-кол.: Я.В.Давидочич, В.О.Завалевська, О.С.Вишневська та ін. – К.: Атіка, 2005.
12. Політологія /За ред. Ф.М.Кирилюка. – К.: Здоров'я, 2004. – 776 с.
13. Соловьев А.И. Политология: Политическая теория, политические технологии: Учебник для студентов вузов. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 559 с.

14. Третій сектор в Україні: проблеми становлення /М.Ф.Шевченко (кер.авт.кол.), В.А.Головенько, Ю.М.Галустян та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2001. – 173 с.

15. Юрій М.Ф. Основи політології: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2003. – 340 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України
2. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний портал Кабінету міністрів України.
3. <http://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
4. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського

Погоджено _____
відділ з навчальної роботи
« _____ » _____